

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מה"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

מל' - 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 79 מנחם אב תשע"ד

העלון מוקדש לע"נ מרת שרה בת דינה בני משה ע"ה ע"י מוסדות דרכי תורה

פרשת עקב

טוב הוא נכבד מאד. ואיך היה אפשר לאדם ללמוד המידות הטובות אם לא שיתרגל בהם. אכן יש גם הפסד גדול בהרגל, כי כל מה שהאדם מורגל בו לא יעשה עוד רושם בליבו.

למשל, אם לא היינו רגילים בדבר, והיינו רואים שלוקחים גרעין של חיטה וטומנים אותה בקרקע רכה ומשקים אותה מים לרוב עד שנרקב הגרעין לגמרי. ואז מהגרעין המת מתחיל לצאת אט אט "חיים חדשים" שיבולת שלימה של כמה וכמה גרעינים, האם לא היינו תמהים על זה כמו על תחיית המתים ממש, ומסתכלים על כך כמעשה ניסים, ולמה אין אנו מתפעלים ומתעוררים מזה לראות את מעשי השי"ת בבחינת "ניסיד שבכל יום עימנו".

אלא שההרגל הוא הגורם לכך, כי באמת אין הבדל בין הטבע לנס, כי גם הטבע נס הוא, אלא שאין הטבע עושה עלינו רושם מחמת שהורגלנו בו.

ומפני זה יש לשאול, למה קבעה התורה שנקרא קריאת שמע פעמיים ביום, וכמו כן מדוע נתקן להתפלל בכל יום ויום, וכי לא עדיף היה שנתפלל בזמנים בלתי תכופים, שעל ידי זה היה הדבר עושה עלינו רושם חזק והיינו מתפללים בהתפעלות גדולה. אלא שזהו שנצטוונו "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", שבכל פעם שנקרא ק"ש נתעורר ונתפעל עד מאד, ויהיה בעינינו כאילו זו הפעם הראשונה שאנו אומרים אותה", עכ"ל.

ההרגל איננו משפיע על מי שמחפש יהלומים

ואבנים טובות

ובפירושו לשיר השירים (ו, יד) פירש המלבי"ם בדרך זו את הפסוק "ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך", "מגדים הם הפירות, ר"ל פרי המעשים, שהם על פתחינו מבחוץ, ולא יובאו אל הקדש פנימה, כי המעשים בלא אהבת ה' הם כג'יות בלא נשמה וכקליפות בלא תוך, ועומדים על הפתח ולא יבואו בחדרים הפנימיים וחגויי הלב. והם חדשים גם ישנים, ר"ל גם המצות החשובות הם ישנות ונעשות מתוך ההרגל בלבד מצות אנשים מלומדה אחר שאין בתוכם אהבת ה'. אבל "דודי צפנתי לך", דהיינו שמה שעבדתי את ה' מאהבה זאת היא הצפון לה' לבד ומיוחד לה' והיה כולו קודש".

והיינו שההרגל מונע מהאדם לקיים את המצוות מתוך השתוקקות ואהבת ה', ודבר זה פוגם במצוה. ורק המצוות שהם בבחינת "דודי צפנתי לך" שנעשות מתוך לב בוער באהבת הבורא, הם המעולות והראויות לעובד ה' בשלימות.

ר' אליעזר פאפו זצ"ל בספר "פלא יועץ" (ערך "רגילות") מתאר את כח ההרגל כ"דבר שכל היהדות תלויה בו", כי חשיבותו גדולה לאין ערוך, והינו מהעניינים המכריעים והמשפיעים ביותר על אופן עבודת ה' של כל איש ואיש מישראל, לטוב ולמוטב.

וזהו תורף דבריו שם: "רגילות- כל היהדות תלויה בזה, כי רק ההתחלות קשות, אך כשמרגיל עצמו ללכת בדרכי טובים, ההרגל נעשה טבע ואינו קשה עליו לעשותו, אדרבא עונג הוא לו עד שאם פעם אחת יארע לו איזה עיכוב שלא יוכל לעשות את הדבר הטוב שהורגל בו, ואפילו אם יהיה ממילי דחיסדותא, יהיה קשה עליו ויהיה דומה בעיניו כאילו אותו היום לא היה יהודי, ונפשו עליו תאבל. ובלשון הזה אמרו חז"ל, אדם קורא קריאת שמע בכל יום, אם יום אחד לא קרא דומה בעיניו כמי שלא קרא ק"ש מעולם.

כל קבל דנא, אם עבר אדם עבירה ושנה בה והורגל בה, נעשית לו כהיתר. וחבל על דמשתכחין כמה וכמה עבירות חמורות שנעשו כהיתר גמור לרבים מחמת שהורגלו בדרך רעה וגם כי יזקינו לא יסורו ממנה, כגון לשון הרע ודיבורים אסורים, ראיות אסורות, וביטול תורה כנגד כולם".

ונמצינו למדים שלכח ההרגל ישנם שני פנים. מחד, עומד הוא לרועץ כאשר האדם דש בעקביו ומתרגל לעבור על איסורים, עד שנדמים הם בעיניו כדבר המותר, ואינו שם על לב לשנות מעשיו ולהטיב דרכיו. ומאידך, יש בכח ההרגל לשמש לאדם כקנין אדיר למידות ומעשים טובים שיושרשו בנפשו וטבעו מכח ההרגל בהם.

"לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם

סופנה"

ובפרשתנו הדגיש הכתוב את חשיבותה של ההתחדשות בעבודת ה' ושליטת ההליכה בדרכי ההרגל, וזאת בדברי הכתוב (פ"א, פ"ג יג) "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצוה אתכם היום", ופירש רש"י, "שיהיו עליכם חדשים, כאילו שמעתם בו ביום".

וכן הוא בפרשה ראשונה של קריאת שמע שנאמרה בפרשת ואתחנן (דברים ו, ו) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך", ופירש רש"י "לא יהיו בעיניך כדיוטגמא [מכתב המלך] ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה".

ומצאנו בזה מכתב מאלף שכתב הגרא"א דסלר זצ"ל (מכ"מ ח"ד ע"מ 339) לתלמידיו, וזו לשונו שם: "הנה ההרגל שאנו מתרגלים בדבר

סעדיה בן חיים גרסי ז"ל
אהרון בן חיים הוד ז"ל
שרה בת-שבע בת משה הוד ע"ה

קלרה בת חיים דב לביא ע"ה
כדרה בת הוידה צברי ע"ה
יעקב בן סוליקה אדרי ז"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאזיה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

וכן כתב **המשך חכמה** (דברים ו, ה), כי הנה רואים אנו שכל איש מישראל אם יאנסוהו לעבור על הדת ימסור נפשו וגופו על כך ללא היסוס, ולעומת זאת במצוות היומיומיות אין מסירות זו מצויה כל כך, והאדם דש בהן בעקביו ללא התלהבות.

ופשר ההבדל התהומי הזה טמון בכח ההרגל שמפיג את ההתלהבות היתירה של האדם במעשה המצוות. והמשימה המוטלת על האדם היא להפיח רוח של חיות ורעננות בעבודתו הרוחנית ובקיום מצוותיו, מתוך הבנה שכל מצוה ומצוה היא יהלום ופנינה בפני עצמה, וכפי שההרגל אינו משפיע על מי שמחפש יהלומים ואבנים טובות, בידועו שכל אבן טובה שימצא היא אוצר יקר שלא יסולא בפז.

[וראה **ברבינו יונה על מסכת ברכות** (א, ב מדפי הרי"ף) **"עיקר היראה להיזהר מהספיקות ושלא לעשות המצות על דרך ההרגל"**].

"אין אני בא למקדש ה' מצד ההרגל"

ובספר **פנים יפות** (דברים כו, יז) כתב, שזוהי כוונת הכתוב (תהלים קיט, קסב) **"שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב"**, כי אינו דומה מי שיש לו ממון זה מכבר למי שמצא זה עתה שלל רב, ששמחתו גדולה עד מאד, ולכן אמר דוד המלך ע"ה **"שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב"**, דהיינו שהנני שמח בקיום מצוותיך כמוצא שלל רב שזהו דבר חדש בשבילי, ולא כמי שיש לו כבר ממון בידו ואינו שמח בו כל כך מחמת רגילותו בו.

וכן על זו הדרך פירש **המלבי"ם** (תהלים כו, ה) את הפסוק **"ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך"**, שנתכוון דוד לומר בזה ש"אין אני בא למקדש ה' מצד ההרגל, רק מצד שאהבתי מעון ביתך, מצד אהבה וחשק פנימי כי שם מקום משכן כבודך".

וכן פירש **האור החיים** (ויקרא יח, ד) את הפסוק **"את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם"**, כי הנה דרשו חז"ל (ויק"ר פל"ה) על דברי דוד (תהלים קיט, נט) **"חשבתני דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך"** שרגליו של דוד היו הולכות מעצמן לבית המדרש מכח ההרגל, שהיה משתוקק ובא תמיד לבית המדרש. וזהו שאמר הכתוב **"תשמרו ללכת בהם"**, דהיינו שיהיה האדם רגיל במצוות עד שיהפכו לטבעו ולחלק ממנו.

כח ההרגל ובעלי החיים ששהו בתיבת נח

בחלק החיובי שלו משמש ההרגל כיסוד מרכזי בתורת החינוך, וכדברי שלמה הידועים (משלי כב, ו) **"חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה"**, וכפירוש **המלבי"ם** **"שירגילנו מנעוריו אל השלמות, אם בדעות, אם במעשים ובמידות, כי ההרגל שיורגל בנעוריו, יעשה בו חיקוי עצום ורושם שמור בנפש שלא יסור גם לעת זקנה, לא כן החינוך שיתחנך בגדלותו שאינו קבוע בנפש, ימוש ממנו לעת זקנתו"**.

האזינו לשיעורים בהשקפה ובפרשת השבוע ובענייני השעה מאת הרב ראובן גולן

ב'קול הלשון' בטל' 03-6171001. לשיחות חדשות יש להקיש 1-1-2-48-1-1

ניתן להשיג את השיעורים והשיחות בעמדות המחשב של 'קול הלשון' בכל רחבי הארץ ובאתר 'קול הלשון'

העלון מוקדש לרפואה שלמה ליצחק בן תמורה אלאשווילי הי"ד

פנינה מנה בת נזומה סובן ע"ה ♦ טאוס בת גוהר סלמי ע"ה ♦ דניאל בת יעל ע"ה ע"י משפ' בכר

אליהו בן עישה אוהנה ז"ל
גמליאל בן חנה ויוסף חצרוני ז"ל
דוד בן ציון בן בידה הרוש ז"ל

שלום בן חיה חנה אבגי ז"ל
דוד ישראל בן חנינה שרעבי ז"ל
ניסן בן סולטן בהן ע"ה

שמעון בן שלום בר כוכבא ז"ל
עליה בת סולטנה אבוטבול ע"ה
רונית הודיה בת סעדה קרוזה ע"ה